Tillväxt- och regionplanenämnden

YTTRANDE ENLIGT DELEGATION
2020-04-21

TRN 2020-0069

Regionledningskontoret
Registraturen
Box 22550
104 22 Stockholm
registrator.lsf@sll.se

Remiss – Slutbetänkandet Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget (SOU 2020:8)

Regionstyrelsen har bett Tillväxt- och regionplanenämnden yttra sig över rubricerat ärende senast 2020-04-17. Nämnden har ansökt om och beviljats förlängd remisstid till 2020-04-30. Tillväxt- och regionplanenämndens yttrande utgår från ett samlat regionalt utvecklingsperspektiv utifrån regionens roll som regionplaneorgan och regionalt utvecklingsansvarig. Till följd av den korta svarstiden sker yttrandet via ordförandedelegation.

Regeringen beslutade i februari 2017 att ge en parlamentarisk kommitté i uppdrag att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera utmaningarna. Detta för att säkerställa en god och likvärdig välfärd i hela landet. Kommitténs uppdrag har varit att utifrån kommunernas varierande förutsättningar dels identifiera och analysera de utmaningar som väntas ha särskilt stor påverkan på kommunernas förmåga att klara av sina uppgifter, dels analysera i vilken utsträckning som kommunal samverkan, kommunsammanläggningar, förändrade uppgifter, en asymmetrisk ansvarsfördelning och andra tänkbara åtgärder kan bidra till att stärka kommunernas förmåga att möta samhällsutvecklingen. Utredningen presenterade i oktober 2017 delbetänkande En generell rätt till avtalssamverkan, SOU 2017:77. I februari 2020 presenterades rubricerat slutbetänkande med förslag inom bland annat följande områden:

- Förbättrad statlig styrning av kommunerna genom färre riktade statsbidrag.
- Översyn av det kommunalekonomiska utjämningssystemet.
- En kommunal försöksverksamhet initieras.
- Strategisk kommunsamverkan och frivilliga sammanläggningar stimuleras.
- En kommundelegation inrättas som tillsammans med landshövdingarna för dialog med kommunerna om kapacitetsstärkande åtgärder.
- Kompetensförsörjningen underlättas genom minskade studieskulder för personer i utsatta kommuner.
- Stöd till kommunernas digitaliseringsarbete

En strategi för stärkt kapacitet i kommunerna – övergripande synpunkter

Utredningens huvuduppdrag är att utreda hur kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera sina utmaningar kan stärkas. Utredningen tar utgångspunkt i detta uppdrag och Tillväxt- och regionplanenämnden är positiv till denna ansats då kommunernas förutsättningar att klara välfärdsuppdraget har betydelse för såväl lokal som regional utveckling.

Utredningen ska enligt direktiven fokusera på strukturförändrande åtgärder och ha ett långsiktigt tidsperspektiv. Utredningen ska vidare analysera en mer strategisk och sammanhållen samverkan. Tillväxt- och regionplanenämnden anser att utredningen inte i tillräcklig omfattning belyst relationen mellan region och kommun och inte heller sett den potential som den regionala nivån genom sina uppdrag har i att stärka och underlätta kommunernas arbete och möjligheter att hantera de utmaningar kommunerna står inför. Sedan 1 januari 2019 är alla landsting regionalt utvecklingsansvariga aktörer, sedan dess råder samma förutsättningar i hela landet. Som utredningen också lyfter förändrades PBL den 1 januari 2019 och regional fysisk planering för Stockholms län och Skåne län är nu infört i PBL. I samband med att de nya reglerna om regional fysisk planering antogs riktade riksdagen också ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde ta nödvändiga initiativ till att utveckla reformen så att den omfattar fler län (Civilutskottets betänkande 2018/19:CU2). Tillväxt- och regionplanenämnden anser att utredningen behöver ta detta i beaktande när det gäller möjligheterna att föra över vissa uppgifter från kommuner till regioner samt vid övervägandet av de förslag utredningen presenterat.

Tillväxt- och regionplanenämnden instämmer i utredningens bedömning att samverkan, särskilt en mer strategisk samverkan, ger förutsättningar för att stärka kommunernas driftskapacitet och att det i ett framtidsperspektiv kan finnas behov av en förändrad kommunstruktur för att säkra både drifts- och utvecklingskapacitet (se s.504, s. 597). Utredningen anför också att kommunerna vid en mer strategisk samverkan till exempel kan agera i en större geografi än den enskilda kommunens och exemplifierar att detta kan handla om näringslivspolitik, samordnad översiktsplanering, bostadsförsörjning, kompetensförsörjning och infrastrukturinvesteringar (se s. 400). I detta sammanhang talar utredningen om mer fasta samverkanskonstellationer och att det skiljer sig inom landet hur dessa samverkanskonstellationer ser ut. Tillväxt- och regionplanenämnden anser att det är en stor brist att utredningen inte alls nämner den regionala nivån och de lagstadgade uppdrag som åligger regionerna i detta sammanhang. I konsekvensanalysen på s. 679 står att strategin och förslagen innebär att staten tar ett tydligare ansvar vad gäller statliga utvecklingsfrågor för kommunerna. Tillväxt- och regionplaneförvaltningen anser att utredningens förslag behöver sättas i relation till regionernas uppdrag att bedriva regionalt utvecklingsarbete och för Region Stockholm och Region Skåne också uppdraget att bedriva regional fysisk planering.

Tillväxt- och regionplanenämnden vill framhålla att samverkan med andra aktörer är en förutsättning för att kunna bedriva ett framgångsrikt regionalt utvecklingsarbete och en lyckad regional fysisk planering. Enskilda kommuner har inte möjlighet att i alla frågor anta ett regionalt perspektiv och den systemsyn som är nödvändig för att lyckas i det regionala utvecklingsarbetet och i den regionala fysiska planeringen. Stockholmsregionen utvecklas i samverkan mellan regionens aktörer och med stöd av beslut på nationell nivå. RUFS 2050 är den gemensamma regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen. RUFS 2050 är en regionplan enligt Plan- och bygglagen (PBL) och en regional utvecklingsstrategi enligt Lagen om regionalt utvecklingsansvar. Planen visar på regionens långsiktiga utmaningar och uttrycker regionens samlade vilja. Den fungerar som en gemensam plattform för regionens aktörer och för samverkan inom Stockholms län och med länen i östra Mellansverige. Nämnden samverkar löpande med myndigheter, kommuner, näringsliv och andra organisationer. Den regionala samverkan främjar regionens utveckling vilket gynnar alla kommuner. Regionerna kan stärka kommunernas utvecklingskapacitet som utredningen talar om i kapitel 12. Tillväxt- och regionplanenämnden lyfter i yttrandet flera exempel på detta.

Då utredningen inte antagit ett tillräckligt långt tidsperspektiv eller ett helhetsperspektiv där alla aspekter av hållbar utveckling vägs in menar

Tillväxt- och regionplanenämnden att utredningens analys avseende samverkan, kommunsammanläggningar, asymmetrisk ansvarsfördelning och en generell överföring av ansvar och uppgifter, brister. Utredningen har fokuserat på kommunernas möjligheter att leverera i närtid och har inte lagt tillräckligt stor vikt vid kommunernas möjligheter att leverera mot de mål som kopplar till en långsiktigt hållbar utveckling.

Utmaningar
Tillväxt- och regionplanenämnden anser med utgångspunkt i stycket ovan att utredningen därmed inte fångat alla de förutsättningar och utmaningar kommunerna står inför. I RUFS 2050 redovisas ett antal regionala intressen med behov av regional samverkan. Det finns ett antal specificerade mellankommunala fysiska frågor som har en betydelse för regional måluppfyllelse. Dessa är bland annat bebyggelse, transportinfrastruktur, teknisk infrastruktur, gods- och logistikstruktur, grön- och blåstruktur, landsbygdens och skärgårdens rumsliga struktur, säkerhet och beredskapsfrågor, klimatanpassningsfrågor och bostadsförsörjning. Därtill kommer också de icke-fysiska frågorna som bland annat kompetens och arbetsmarknad, social sammanhållning, trygghet och tillit, samhällsservice, digital utveckling, tillgänglighet och folkhälsa.

Klimatpåverkan
Tillväxt- och regionplanenämnden håller med utredningen i bedömningen att kommunerna har ett växande ansvar i klimatfrågan då ett förändrat klimat innebär både sociala, ekologiska och ekonomiska konsekvenser för samhället och dess förmåga att möta upp kring en planering för sådana förändringar. Tillväxt- och regionplanenämnden vill lyfta att kommunerna möter frågeställningar kopplat till klimat som inte enbart härrör frågan om klimatanpassning som utredningen tycks avgränsa sig till. Tillväxt- och regionplanenämnden vill betona att klimatfrågan är komplex och bred och omfattar både klimatanpassning och inte minst *klimatpåverkan*. Här vill nämnden lyfta att regionerna har en viktig roll i att vara stödjande i fortsatt arbete med klimatfrågorna, genom att vara en plattform för kommunerna och möjliggöra samverkan genom en rad olika insatser inom området. Arbetet med att anpassa samhället till ett förändrat klimat kräver samordning inom kommuner och mellan kommuner. Region Stockholm har dessutom nyligen inrättat ett klimatkansli för att tydliggöra det strategiska klimatarbetet och stärka den kommunala samverkan för att nå de högt satta målen i RUFS 2050. För att nå målet om netto noll växthusgasutsläpp senast 2045 krävs att länets aktörer koordinerar sina insatser. Därför har en regional klimatfärdplanen tagits fram i nära samverkan med länets kommuner och andra aktörer. Klimatfärdplanen är

en vägledande, strategisk handlingsplan för länets energi- och klimatarbete som är kopplad till genomförandet av RUFS 2050. Färdplanen har status som ett planeringsunderlag enligt plan- och bygglagen 7 kap 5 §. Det innebär att kommunerna och statliga myndigheter ska använda sig av underlaget i sin planering.

Vatten och avlopp
När det gäller vatten- och avlopp lyfter utredningen band annat Dricksvattenutredningen som i sitt slutbetänkande konstaterade att ett mer regionalt perspektiv, mellankommunal samverkan och långsiktighet krävs när det gäller vattenfrågor. Detta instämmer Tillväxt- och regionplanenämnden i och vill samtidigt anföra att det i Stockholmsregionen sedan länge finns en etablerad samverkan kring vattenförsörjningen. Region Stockholm har tillsammans med länsstyrelsen och kommunförbundet Storstockholm tagit fram en regional vattenförsörjningsplan. Planen är en gemensam strategi för vattenförsörjningen i Stockholmsregionen. Planen är en del av den regionala utvecklingsplaneringen och ett viktigt komplement till RUFS 2050. Utredningen behöver ta hänsyn till den regionala nivån och redan etablerade samverkansformer.

Bredband
Gällande beskrivningen av kommunernas utmaningar kopplat till bredbandsstödets utformning vill Tillväxt- och regionplanenämnden framhålla att en aktiv regional mobilisering och prioritering kan motverka de risker med bredbandsstödets utformning som utredningen lyfter (se s. 321). Vidare hänvisar utredningen till Riksrevisionens granskning som visar att det finns indikationer på bristande robusthet i accessnät, t.ex. nät som ägs av ideella föreningar. Tillväxt- och regionplanenämnden vill betona att detta inte stämmer för föreningar i Stockholms län. Deras expertis och lokalkännedom gör att de byggt nät som är mycket driftsäkra. Tillväxt- och regionplanenämnden vill i sammanhanget också lyfta att det finns regionala bredbandskoordinatorer. Regional bredbandskoordinator är ett erbjudande från regeringen till regionerna att tillsätta en funktion som ska samverka med och stötta kommunerna i deras arbete med bredbandsutbyggnad. Bredbandskoordinatorn har uppdrag att som regional funktion verka för samverkan mellan aktörer som har betydelse för bredbandsutbyggnaden. Uppdraget stöttar aktivt kommunerna i deras arbete att främja utbyggnad och lokala initiativ. Genom aktuella kartläggningar, nätverksdialog och processledning underlättar regional bredbandskoordinator för kommunerna att ta fram lämpliga beslutsunderlag om sina strategiska vägval.

Storregional planeringssamverkan
Utredningen tar utgångspunkten i Tillväxtverkets definierade arbetsmarknadsregioner och menar att den regionala nivån sällan är anpassad till stadsregionernas faktiska utbredning (se bl. a. s.175f). Det anförs att OECD konstaterar att länsindelningen inte är anpassad till de utmaningar och uppgifter som storstadsregioner har att hantera eftersom pendlingsområdet kring Stockholm även omfattar delar av Uppsala, Västmanland och Södermanlands län. Tillväxt- och regionplanenämnden vill påtala att Stockholms län genom sitt regionplaneuppdrag och regionala utvecklingsansvar har en sedan länge etablerad samverkan med regionerna i östra Mellansverige (ÖMS) som förutom Stockholms län består av Gävleborgs län, Södermanlands län, Uppsala län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. I hela ÖMS bodde det år 2019 hela 4,4 miljoner invånare, vilket var ca 43 procent av Sveriges befolkning. Regionerna har tillsammans tagit fram ett planeringsunderlag, ÖMS 2050 – samverkan kring planering i östra Mellansverige, som syftar till att skapa samsyn för en samordnad planering i östra Mellansverige där de storregionala utgångspunkterna för de regionala utvecklingsprocesserna och rumslig planering är desamma för hela östra Mellansverige. Detta är ytterligare ett exempel på hur den regionala nivån kan underlätta för kommunerna genom att sätta kommunerna i ett större sammanhang.

Lokal och regional demokrati
Utredningen drar slutsatsen att samverkan får konsekvenser för den lokala demokratin och exemplifierar detta med att i ett kommunalförbund flyttas beslutsmakten ett steg längre från medborgarna – från direkt valda till indirekt valda ledamöter och att detta leder till att det uppstår ett demokratiskt underskott (se s 402f, s.507). Detta menar Tillväxt- och regionplanenämnden är en väldigt snäv bild av samverkan och vill här återigen lyfta fram den regionala nivån och den samverkan som sker inom ramen för den regionala utvecklingsplaneringen, ett arbete som styrs av direkt vada ledamöter. Beslutsprocessen kring regionala samverkansfrågor brukar ytterst också omfatta de lokala organen, dvs kommunerna.

Synpunkter på utredningens förslag till strukturella åtgärder

Stöd och incitament för strategisk samverkan och frivillig sammanläggning av kommuner
Tillväxt- och regionplanenämnden är positiv till att ett statsbidrag införs för kommuner som vill bedriva utvecklingsarbete inriktat på att åstadkomma en mer strategisk samverkan eller frivillig sammanläggning. Då Tillväxt- och regionplanenämnden redan idag bedriver strategisk samverkan med en

mängd kommuner och aktörer är nämnden angelägen om att stödet utformas så att även regioner kan erhålla stöd för redan etablerade samverkansprocesser. Stödet föreslås kunna sökas av kommuner via den föreslagna Kommundelegationen. Ett alternativt förfarande som bör prövas är att stödet söks via de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna och att stödet även kopplas till en hållbar regional utveckling. Regionerna svarar redan idag för samordning mellan kommunerna inom en rad olika områden såsom fysisk planering, infrastruktur/transporter, bostadsförsörjning, kompetensförsörjning, tillväxt/näringsliv/innovation, klimat/hållbarhet, folkhälsa m m. Härutöver samordnar sig regionerna även storregionalt i ett flertal strategiska frågor. Den regionala samordningsrollen, helhetsperspektivet kring olika områden, systemkompetensen och de upparbetade kontaktytorna med kommunerna kan förenkla och effektivisera hanteringen av statsbidrag utifrån de lokala och regionala behoven och möjligheterna. Regionerna erbjuder redan idag en naturlig mötesplats för erfarenhetsutbyte som utredningen föreslår Kommundelegationen att tillskapa.

Försöksverksamhet
Utredningen föreslår att en försöksverksamhet utreds där kommuner får ges undantag från bestämmelser i lag, förordning eller myndighetsföreskrift. Till detta föreslås en referensgrupp knytas och att denna bör omfatta personer med sakkunskap inom de olika områden som försöken kan beröra och/eller metodologisk utvärderingskunskap. Tillväxt- och regionplanenämnden är positiv till en försöksverksamhet men anser att regionerna i den föreslagna referensgruppen ska företrädas direkt och inte enbart genom SKR. Som tidigare anförts i detta yttrande finns en rad befintliga och pågående samverkansformer som bedrivs inom regionens lagstadgade uppdrag vilka måste tas i beaktande. Regionerna kan också bidra med mycket kunskap och erfarenheter.

Tillväxt- och regionplanenämnden ställer sig negativ till att kommunerna ska få ansöka om att under en begränsad tid ta över ansvaret för verksamheter som idag ligger på en annan nivå i de fall dessa verksamheter kräver ett regionalt perspektiv. Utredningen nämner som exempel arbetsmarknadspolitiken. Tillväxt- och regionplanenämnden vill betona att många frågor kräver en helhetssyn och en regional överblick som det är svårt för enskilda kommuner att hantera. Dessutom har regionerna ansvar för det strategiska regionala kompetensförsörjningsarbetet, vilket ligger nära arbetsmarknadspolitiken.

Det är vidare positivt att försök kan bedrivas där kommuner lämnar över ansvaret för vissa uppgifter till annan nivå, detta skulle kunna innebära ett

ökat ansvar för regionerna vilket också innebär ökade möjligheter för regionerna att bedriva regional utvecklingsplanering och därmed kunna bistå med stöd och kunskapsunderlag till kommunerna. Det behöver dock klargöras hur kostnader som är förenade med att flytta ansvar från kommunal till annan nivå ska regleras.

Former för stöd och analys för att stärka kommunernas kapacitet
Utredningen föreslår att en kommundelegation inrättas. Kommundelegationen och landshövdingarna föreslås få i uppdrag att föra en dialog med kommuner om kapacitetsstärkande åtgärder, särskilt om strategisk samverkan och frivilliga sammanläggningar. Statskontoret föreslås också få i uppdrag att följa och analysera övergripande frågor som är av väsentlig betydelse för kommunernas utveckling. Tillväxt- och regionplanenämnden avstyrker utredningens förslag då utredningen inte tagit hänsyn till den regionala nivån och regionernas lagstadgade befintliga uppdrag - både avseende regional utveckling och regional fysisk planering. I de fall utredningens förslag ändå genomförs är det nödvändigt att regionerna finns direkt representerade i såväl kommundelegationen och i Statskontorets uppdrag.

Tillväxt- och regionplanenämnden ser positivt på att regeringen föreslås ta initiativ till att Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) får i uppdrag att utveckla statistik som mäter kvalitet i kommunernas verksamhet och att statistiken ska redovisas på kommun- och kommunkategorinivå. Statistik på låg geografisk nivå används ofta i regionala analyser. Kolada är också en databas för regioner varför Tillväxt- och regionplanenämnden anser att det är angeläget att också regionerna finns direkt representerade i det uppdrag som RKA föreslås att få.

Statens åtagande och statlig närvaro o hela landet
Att staten sköter sina åtaganden anser utredningen har en avgörande betydelse för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sina uppdrag. Vidare anser utredningen att staten bör ta ett tydligt ansvar för statens åtaganden i kommunerna och utveckla det arbete som påbörjats med att garantera statlig närvaro i hela landet. Tillväxt- och regionplanenämnden håller med utredningen i denna bedömning och vill i sammanhanget också betona vikten av en nationell viljeriktning när det gäller synen på landets fysiska struktur. Tillväxt- och regionplanenämnden vill här lyfta Bostadsplaneringskommitténs slutbetänkande (SOU 2015:59). I betänkandet görs bedömningen att regeringen regelbundet bör besluta om en nationell strategi för fysisk planering och bostadsförsörjning. En nationell strategi som behandlar frågor som har ett tydligt nationellt strategiskt värde skulle underlätta för kommuner, myndigheter och andra

aktörer att hantera utmaningar samt göra avvägningar och prioriteringar i syfte att nå en långsiktigt hållbar utveckling.

Tillväxt- och regionplanenämnden anser att det är otydligt vad utredningen menar när det framhålls att staten ska ta ansvar för statliga uppgifter och nämner den statliga transportinfrastrukturen som exempel. Här vill nämnden framhålla att ansvaret för den regionala transportinfrastrukturplaneringen åligger regionalt utvecklingsansvariga aktörer, dvs regioner, enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar. Länstransportplaneringen är ett av de viktigaste verktygen i arbetet med regional utveckling. Tillväxt- och regionplanenämnden förutsätter att detta ansvar ska ligga kvar hos de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna.

Kommunernas ekonomi
Utredningen föreslår en utredning som ska genomföra en bred översyn av det kommunalekonomiska utjämningssystemet inklusive strukturbidraget. Utredningen anför att regeringen bör överväga om det särskilt i utredningens direktiv ska anges att den ska undersöka om det finns tillväxthämmande incitament inom utjämningssystemet. Tillväxt- och regionplanenämnden välkomnar en översyn av det kommunalekonomiska utjämningssystemet, i de fall utjämningssystemet innehåller tillväxthämmande incitament är det angeläget att detta uppmärksammas och åtgärdas.

Kommunernas kompetensförsörjning
Tillväxt- och regionplanenämnden anser att det är positivt att utredningen bedömer att regeringen bör ta initiativ till åtgärder på nationell nivå som bidrar till rekrytering till tjänster inom kommunens verksamhetsområden. Tillväxt- och regionplanenämnden instämmer i att då frågan om kompetens är kopplad till utbildningssystemet och arbetsmarknaden i stort behövs ett bredare regionalt perspektiv. Här vill Tillväxt- och regionplanenämnden anföra att regionerna - i egenskap av regionalt utvecklingsansvariga aktörer- ansvarar för det strategiska regionala kompetensförsörjningsarbetet, vilket bland annat innebär att i dialog med kommunerna bidra till en god matchning på arbetsmarknaden och dimensionering av utbildningsutbudet.

Vidare anför utredningen att koncentrationen av människor till befolkningstäta regioner leder till ökade svårigheter för mindre arbetsmarknadsregioner att klara arbetskrafts- och kompetensförsörjningen. Tillväxt- och regionplanenämnden vill framhålla att det finns flera stora utmaningar även i storstadsregioner, t. ex. avseende kompetensbrist. Utmaningarna skiljer sig givetvis åt inom landet men

nämnden anser att kompetensfrågorna ytterligare behöver problematiseras. Kompetensförsörjning är av avgörande betydelse för Stockholmsregionens utveckling. Detta behöver tas i beaktande bland annat när det gäller utredningens förslag om att utreda möjligheten att minska studieskulder för personer bosatta i kommuner med särskilt stora utmaningar gällande kompetensförsörjning. Stockholmsregionens näringsliv är i flera delar beroende av att kunna attrahera global nyckelkompetens och internationella talanger, vilket också har stor betydelse för hela landets ekonomi. Här befinner sig Stockholmsregionens i en tuff global konkurrenssituation med andra storstadsregioner och även för denna typ av utmaning kan incitament behövas för att säkerställa näringslivets och offentlig sektor samt akademins behov av kompetens.

Kommunernas digitaliseringsarbete
Tillväxt- och regionplanenämnden ser positivt på förslaget om att staten bör ta ett långsiktigt ansvar för att etablera en hållbar förvaltningsgemensam infrastruktur för grunddata och informationsutbyte. Nämnden vill framhålla att det är angeläget att detta samordnas med det arbete som pågår när det gäller digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen och de befintliga uppdrag som bland annat Lantmäteriet och Boverket har.

Utredningen föreslår också att DIGG ges i uppdrag att stödja kommunernas digitaliseringsarbete. Här vill Tillväxt- och regionplanenämnden anföra att det är kritiskt att det finns nationellt stöd för kommunernas verksamhetsutveckling men det behövs också kravställning av funktioner och samordning i digitaliseringen. Exempelvis behövs faktiska systemstöd och standarder för kommunikation och datautbyte vilka tar höjd för säkerhetsbehov och juridiska otydligheter som uppkommer när kommuner försöker efterleva parallella och ibland motstridiga lagar. Dessutom behöver underlag på flera olika nivåer i systemet – lokalt, regionalt, nationellt och internationellt – enkelt kunna överföras mellan och användas av varandra.

Övriga förslag och bedömningar

Kommunernas klimat- och hållbarhetsarbete
Tillväxt- och regionplanenämnden anser att det är positivt att staten bör vidta åtgärder för att förenkla för kommunerna att ta del av de planeringsunderlag från statliga myndigheter som behövs för att kommunerna ska kunna bedöma risker på grund av klimatförändringar.

Samverkan inom verksamhetsområden med betydande investeringsbehov

När det gäller förslaget om samverkan inom verksamhetsområden med betydande investeringsbehov anser Tillväxt- och regionplanenämnden att det är positivt att utredningen lägger förslag om att utreda möjligheten till en förenklad lagstiftning som skulle kunna innebära att kommunerna enklare kan samverka. En bättre samverkan kan ge bättre driftskapacitet och fungera som möjliggörare för kommunerna att uppfylla sina åtaganden vilket leder till bättre förutsättningar för regional måluppfyllelse. Tillväxt- och regionplanenämnden bidrar gärna med kompetens och erfarenhet i ett sådant framtida utredningsuppdrag.

Förstärkning av kommunens planeringsprocesser genom flernivåsamverkan

Tillväxt- och regionplanenämnden avstyrker utredningens förslag om förstärkning av kommunernas planeringsprocesser genom flernivåsamverkan. Utredningen har inte i tillräcklig omfattning tagit hänsyn till de befintliga uppdrag som regionerna har. Syftet med förslaget är enligt utredningen ett förbättrat samspel och samarbete i lokala och regionala planeringsprocesser för att skapa attraktiva platser för medborgare, företagare och besökare. Tillväxt- och regionplanenämnden anser att delar av detta ryms inom det redan befintliga lagstadgade uppdrag som regionerna har genom det regionala utvecklingsansvaret. I Stockholms och Skåne län som också är regionplaneuppdrag enligt PBL finns redan uppdrag som fyller det syfte som utredningen är ute efter. Dessutom har utredningen inte tagit hänsyn till riksdagens tillkännagivande om att utveckla reformen om regional fysisk planering att omfatta fler län.

Utredningen anför att Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ställde sig positiv till införandet av regional fysisk planering i Stockholm och Skåne län men att det måste hållas åtskilt från PBL. Utredningen anför att enligt SKR skulle en förändring av PBL kunna leda till att den regionala planen i praktiken blir styrande över kommunerna och att kommunernas möjligheter att råda över mark- och vattenanvändning inom kommunen gränser försvagas (se s. 461 f). Tillväxt- och regionplanenämnden delar inte SKR:s slutsatser om att regionplanen i praktiken skulle bli styrande och anser att fördelarna med att reglera regional fysisk planering i PBL också behöver lyftas. Även innan 1 januari 2019 skulle kommunerna enligt PBL ta hänsyn till mellankommunala och regionala förhållanden, på samma sätt som regionplaner ska ta hänsyn till nationella, regionala och lokala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i länet, detta alltså oavsett om regionplanering regleras i PBL eller i annan lagstiftning. Den nya skrivningen gällande att det i översiktsplanen ska framgå om den avviker från en regionplan innebär inte en inskränkning i det kommunala självstyret eftersom det enbart handlar om en redovisning. Det kan alltså

finnas goda anledningar till att en översiktsplan avviker från en regionplan, ex på grund av nya förutsättningar från nationell nivå, nya investeringar, eller nya kunskaper. Ett av skälen till att regionplaner inte är bindande är just behovet av att kunna göra avsteg från dem.

Underlätta bostadsbyggande i kommuner med särskilt stora utmaningar
Utredningen föreslår att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta finansieringen av bostadsbyggande i kommuner där låga marknadsvärden negativt påverkar möjligheten att finansiera nybyggnationer och att regeringen också bör underlätta byggandet av bostäder genom förändringar i redovisningsregelverket. Tillväxt- och regionplanenämnden är positiv till åtgärder som underlättar bostadsförsörjningen men vill samtidigt påpeka att utredningen enbart lyfter landsbygden i sin bedömning. Tillväxt- och regionplanenämnden vill betona att även i en storstadsregion som Stockholmsregionen finns betydande utmaningar kring bostadsförsörjningen som behöver mötas. Att länet kan trygga bostadsförsörjningen är avgörande för regionens attraktivitet och utveckling.

I sammanhanget vill Tillväxt- och regionplanenämnden lyfta fram resultaten av en nyligen genomförd studie som Region Stockholm har genomfört. Studien undersöker hur många nya bostäder som hushållen i regionen kan och vill efterfråga givet de finansiella förutsättningar som råder. Resultaten visar att regionen står inför stora utmaningar för att kunna nå det regionala målet om att färdigställa 22 000 bostäder per år fram till 2030. Tillväxt- och regionplanenämnden kommer att fördjupa denna studie under året och ser fram emot en dialog med regeringen om hur vi tillsammans, utifrån våra olika roller och ansvar, kan arbeta för att möta dessa utmaningar.

Gustav Hemming
Ordförande
Tillväxt- och regionplanenämnden